

INFLUENȚELE CRUCIADELOR ASUPRA SISTEMULUI HERALDIC

THE INFLUENCES OF CRUSADES OVER HERALDIC SYSTEM

Raluca Velicu*

Abstract

How crusades did influenced heraldry? Even if they did not induced the emergence of heraldry, the religious wars succeeded to put together, to develop and settle a very well organized system of crusaders insignias. The cross, the shell, the bessants, and most of heraldic colours became important objects in the escutcheon of the participants at the crusades. In the course of time coats of arms come to represents the proof of an old and honourable family

Key words: crusades, heraldic system, religious wars.

Izvorâte din convingeri politice, morale, religioase și materiale, războaiele purtate în numele credinței, desfășurate între secolele XI-XIII și cunoscute în istorie sub numele de cruciade clasice au reprezentat cea mai importantă manifestare politică a Evului Mediu. De ce cruciade clasice? Deoarece, odată cu pierderea Ierusalimului în secolul al XIII-lea, ideea de cruciadă nu se perimase, doar că direcția ei avea să fie îndreptată în secolul al XIV-lea împotriva Imperiului otoman, care constituia o amenințare pentru popoarele creștine ale Europei. Dacă expedițiile desfășurate între secolele XI-XIII au avut în primul rând un caracter ofensiv și religios, cruciadele târzii, cuprinse între secolele XIV-XVII, au îmbrăcat o formă defensivă și politică, care a menținut, printr-o serie de alianțe, ideea unității între statele creștine. A adăp, se puneau de data aceasta problema apărării, și nu a cuceririi, pericolul venind acum din partea turcilor otomani. Din secolul al XIV-lea, cruciada antimusulmană va deveni cruciada antiotomană.

În anul 1070 căderea Ierusalimului în mâinile turcilor selgiucizi și dificultățile întâmpinate din această pricină de către creștinii aflați în pelerinaj la Mormântul Sfânt l-au determinat pe papa Urban al II-lea să lanseze un apel la arme către întreaga Europă creștină. Regi, prinți și alți reprezentanți de seamă ai acestor state, dar și oameni de rând, erau chemați în anul 1095, să lupte împotriva musulmanilor, să apere Locurile Sfinte și credința creștină. Pe de altă parte,

---

* Muzeograf, Secția Istorie, M.N.I.R.

papalitatea a folosit cruciada ca un mijloc de a pune capăt deselor războaie feudale și manifestărilor violente ale cavalerilor cauzate de conflictele dintre seniori.

Pentru cei nevoiași, cătorora în apelul papei li se promitea dobândirea mântuirii și iertarea păcatelor, cruciadele au constituit o speranță de îmbunătățire a situației lor materiale. Susținătorii acestuia și creștinii politici și religioși, nobili, cavaleri, războinici, cu toții întâlneau în aceste expediții militare începutul unei noi vieți pe „pământul făgăduinței”, o cale de îmbogățire, un mijloc de a scăpa de datorii, iar pentru unii, un prilej de a-și câștiga prestigiul.

În opinia istoricului Jean Flori, prima cruciadă (1096-1099) a reprezentat, nu doar un pelerinaj armat, ci și o amplă mișcare ideologică de sacralizare a războiului și a recuceririi creștine sub formele sale religioase, morale, dar în special militare¹.

Au urmat expedițiile de ajutor în urma regroupirii forțelor islamice: cruciada a 2-a (1147-1149) provocată de pierderea Edessei în 1144, încurajată de Sfântul Bernard și avându-i în frunte pe Ludovic al VII-lea al Franței și pe Conrad al III-lea al Germaniei și cruciada a 3-a (1189-1192) pentru recucerirea Ierusalimului din mâinile necredincioșilor, care i-a reunit pe regii Franței și Angliei, Filip al II-lea August și Richard Inimă de Leu, alături de împăratul german Frederic I Barbarossa.

Odată cu cea de-a patra cruciadă (1202-1204), prin deturnarea ei de către venețieni și înființarea Imperiului latin în Orient în 1204, va începe declinul „războiului sfânt”. Cel mai bogat oraș al Creștinătății, Constantinopol, a fost atât de devastat de creștinii din Apus, încât abia după cucerirea sa de către turcii otomani și-a putut recupera gloria².

Prin cruciada a 6-a (1228-1229) Ierusalimul a fost redat temporar în stăpânirea latinilor. Cunoscut în istorie drept o cruciadă „diplomatică”, prin negocierile dintre împăratul german (rege al Neapolelui și Siciliei), Frederic al II-lea și sultanul Egiptului (suveran al Palestinei) al-Kamil, orașele Ierusalim, Nazaret și Bethleem au reintrat în posesia cruciaților. A fost singura cruciadă în urma căreia Orașul Sfânt a fost cucerit fără a se întreprinde acțiuni militare și care a avut ca lider un împărat excomunicat.

Încercările ulterioare ale regelui Franței, Ludovic al IX-lea - aflat în fruntea cruciadelor a 7-a (1248-1250) și a 8-a (1270-1291) - de a recupera Ierusalimul, căzută în mâinile musulmanilor în anul 1244, au înregistrat un fiasco total.

Odată cu pierderea cetății Acra, în 1291, ultimul bastion de înut de cruciați în Orient, războaiele de eliberare a Ierusalimului au luat sfârșit.

La finele secolului al XIII-lea, Locurile Sfinte au ajuns din nou în mâinile musulmanilor, iar tot ceea ce a fost clădit de cruciați timp de aproape două secole cu atâtă vărsare de sânge, atâtea speranțe, cu atât de mult efort și eroism, nimic din toate acestea nu a rezistat. Prelevând interesele economice în detrimentul necesităților de

¹ Jean Flori, *Croisade et Chevalerie: XIe-XIIe siècles*, Ed. De Boeck Université, 1998, p. 18-19.

² *The Fourth Crusade*, ORB – The On line Reference Books for Medieval Studies, în www.the-orb.net.

apărare şi de supravieţuire a azerilor de cruciaţi, idealul cruciadelor a dispărut, acestea căpătând din secolul al XIII-lea un caracter politic.

Complexitatea şi amploarea cruciadelor au avut implicaţii majore în toate domeniile. Sub aspect politic, social, economic, cultural, confruntarea celor două civilizaţii a înregistrat influenţe reciproce. Însă, cele mai importante schimbări au avut loc în Europa, unde procesul de centralizare a statelor occidentale, a permis concentrarea întregii puteri în mâinile monarhului. Mari beneficii în urma cruciadelor s-au înregistrat din punct de vedere economic. Relaţiile comerciale cu Levantul capătă de acum un caracter durabil, supremaţia negoului maritim revenind Italiei prin intermediul negustorilor genovezi şi pisani.

În plan cultural, ciocnirea dintre cele două civilizaţii, cea a Orientului şi cea a Occidentului, nu putea să nu producă schimbări, chiar dacă nu din cele mai consistente. Influenţe orientale în Europa Apuseană, mai cu seamă bizantine, s-au manifestat în special în domeniul industriei textile şi al prelucrării metalelor, precum şi în arta italiană³. Noi obiceiuri în privinţa vestimentaţiei, mâncării, al gustului pentru lux pătund în Europa, în general prin filieră italiană⁴.

În literatură tema cruciadei a fost preluată de poezii şi trubaduri care preamăreau în creaţiile lor idealul cavaleresc şi virtuţile cavalerului, făcea menţiunea însă şi ecul acestor expediţii militare. Cavalerismul a avut menirea de a oferi o imagine mai puţin barbară a războaielor. Ritualizând războiul, cavalerismul a departajat din rândul războinicilor o elită, care prin statutul ei s-a constituit ca model. Acest model avea valorile, ritualurile şi tehnicile sale, creând un nou tip de erou – *cavalerul* – şi un nou ideal – *etica cavalerescă*⁵.

Influenţele orientale şi-au pus amprenta şi asupra arhitecturii europene, ca de exemplu: *rozeta*, vechi simbol solar, introdus la mănăstirea St. Denis, *pratelele cvadrilobate*, presupuse a fi de provenienţă fatimidă, prezente pe unul din portalurile catedralei din Rouen, secolul al XIII-lea; *tulpinele de arbori* sculptate în piatră şi terminate cu capete de vulturi şi feline de pe catedrala din Nântes; o serie de elemente bizantine specifice catedralelor din oraşele italiene⁶. Unele catedrale construite între secolele XII-XIII reproduceau planul Cetăţii Sfinte la exterior (catedrala de la Reims), iar dacă arhitectura nu permitea acest lucru, era redat drumul cruciatului, prin incizarea în dale, pe toată lăţimea navei, a traseului unui labirint, ce semnifică pelerinajul la Locurile Sfinte (catedrala din Chartres)⁷. Pentru a simboliza Ierusalimul ceresc au fost încastrate pietre preţioase, a căror strălucire lăsa impresia unei „lumini divine”⁸.

³ Cécile Morrisson, *Cruciadele*, Ed. Meridiane, Bucureşti, p. 227.

⁴ *Ibidem*.

⁵ J. Flori, *Qu'est que la cavalerie?*, în „Historia special”, nr. 55/sept. 1998, p. 38.

⁶ Fl. Căzan, *Cruciadele. Momente de confluenţă între două civilizaţii şi culturi*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1990, p. 163.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

Cruciadele, cu consecințele lor financiare, comerciale și de migrații ale populațiilor, au determinat apariția unei varietăți crescânde de blazoane, ca semn individual sau de grup, dar și ca simbol al identității juridice. În urma acestor aventuri spre îmbogățire, mulți reprezentanți ai nobilimii și-au găsit sfârșitul, ori s-au întors fără nimic, astfel încât suveranii și biserica au folosit acest prilej pentru a concentra puterea în mâinile lor⁹. Și răciți în urma expedițiilor repetate, nobilii căutau acum protecția monarhului lor în scopul emancipării politice și sociale¹⁰. Este momentul apariției noilor „ordine de curte” (al Sf. Gheorghe în Anglia, fondat de Carol I al Ungariei în 1325, al Stelei în Franța, fondat în 1351, al Semilunii în Lorena, al Lânii de Aur în Burgundia, fondat de Filip al III-lea ducele Burgundiei, în jurul anului 1348), înființate de suverani cu scopul de a dobândi un mai bun control asupra nobililor, fără ca acestea să aibă însă vreă semnificație în afara curții¹¹.

Sistemul ierarhiei vasalice atinge perfecțiunea, iar pe baza acestuia, odată cu înnobilarea, apare ca element secundar acordarea blazonului. Dornici de a intra în posesia acestuia, nobilii urmăreau realizarea unor alianțe matrimoniale cu membrii ai unor familii cu prestigiu, al căror blazon includea figuri ce aminteau de cruciade¹². Așa sunt, de pildă, cei trei pui de vultur, din armeriile Casei de Lorena vănați cu o singură șgeată de unul din principii de Lorena la asediul Ierusalimului din timpul Primei Cruciade, ori prezența celor trei capete ce figurează pe blazonul familiei de Chatillon, în urma decapitării în cruciadă a trei emiri de către Reginald de Chatillon¹³.

Astăzi, teoria conform căreia heraldica și-ar găsi obârșiile în timpul Primei Cruciade, prin împrumutul unei tradiții bizantine de către cruciați, este unanim negată de către cercetători¹⁴. Cu toate acestea nu putem contesta rolul cruciadelor asupra heraldicii.

Heraldistul Ottfried Neubecker ne propune să începem căutarea originilor heraldicii chiar pe Pământul Sfânt, acolo unde întâlnirea brutală a celor două civilizații – creștină și musulmană – a generat în urma cruciadelor o îmbogățire culturală reciprocă¹⁵.

Apariția heraldicii a fost strâns legată de transformarea echipamentului militar care s-a produs între sfârșitul secolului al XI-lea și mijlocul secolului al XII-lea¹⁶. Din pricina coifului care le acoperea fața, fiindându-le imposibil să recunoască terele pe câmpul de luptă, cavalerii au simțit nevoia să se identifice, adoptând embleme sau

⁹ V. Roșulescu, *Cruciadele*, Ed. Scorillo, Craiova, 1999, p. 337.

¹⁰ Fl. Căzan, *Cruciadele...* p. 144.

¹¹ J. Le Goff, *Omniul Medieval*, Ed. Polirom, București, 1999 p. 100.

¹² *Ibidem*.

¹³ I. Căzan, *Imaginar și Simbol în heraldica medievală*, Ed. Silex, București, 1996, p. 66-67.

¹⁴ M. Pastoureaux, *O istorie simbolică a Evului Mediu occidental*, Ed. Cartier, București, 2004, p. 244.

¹⁵ O. Neubecker, John Philip Brooke-Little, *Heraldry: Sources, Symbols and Meaning*, McGraw-Hill, University of Michigan, 1976, p. 6.

¹⁶ *Ibidem*.

simboluri constând într-un obiect personalizat, fixat pe coif, în purtarea unor culori distincte pe piesele ce constituiau armura, dar în special pe scut¹⁷. Clima foarte caldă l-a impus folosirea unei bucăţi de pânză peste coifuri, care, înalta vântului le oferea răcoare. Faptul că această învelitoare era sfăşiată în timpul luptelor de loviturile de spadă constituia un motiv de laudă, astfel luând naştere *lambrechinii*, ornamente de stofă de forma unor panglici care par să fluture în vânt¹⁸.

Prin urmare, dezvoltarea armelor s-a datorat în primul rând evoluţiei echipamentului militar.

În 1829, Hugh Clark publica la Londra *O introducere în heraldică*, carte dedicată prin urmare lui George de Cumberland. Referindu-se la rolul cruciadelor în heraldică el face următoarea menţiune: „Cea de-a doua mare ocazie a heraldicii de a ajunge la perfecţiunea de astăzi au constituit-o cruciadele, acele expediţii de război purtate pe Pământul Sfânt împotriva infidelilor, începând cu anul 1096 şi în urma cărora au luat naştere o serie de figuri heraldice noi...ce se pot observa în armele în întreaga Europă”¹⁹.

Referindu-se în continuare la Anglia, autorul consideră că apariţia armelor în această ţară a avut loc în urma celei de-a doua cruciade²⁰. În jurul anului 1189 găsim aceste figuri heraldice împodobind centurile luptătorilor, pentru că apoi, în timpul domniei lui Richard I, acestea s-au apărut pe scuturile de luptă²¹.

Prin urmare, cel care a contribuit la adoptarea armelor a fost sistemul feudal, în timp ce turnirurile şi cruciadele le-au perfecţionat şi le-au pus în ordine utilizarea²².

Evoluţia heraldicii către un sistem complex de însemne de recunoaştere pare să se fi produs în jurul anului 1140, atunci când nu era în desfăşurare nici o cruciadă, iar formele vieţii cavaleriei erau în plin avânt, influenţând totul în jur²³.

În opinia istoricului Paul Lacroix, utilizarea armelor s-a petrecut în urma primei cruciade, iar alegerea smalturilor prezente în aceste compoziţii constituie una din influenţele pe care heraldica o datorează acestor expediţii militare²⁴. Heraldistul Arthur Fox Davies atribuie preluarea unor figuri şi termeni folosiţi astăzi în heraldică de la mauri şi sarazini, ca de exemplu, susţine autorul, cuvântul *gueule* şi *azur* ar proveni din persanul *gul*, respectiv *lazurd*²⁵. Denumirea de ultramarin (*outramer*) a albastrului constituie o reminiscenţă a lungilor călătorii spre Palestina²⁶. Culoarea

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ H. Clark, *An Introduction to Heraldry*, www.gutenberg.com, London, 1829, p. 27.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ O. Neubecker, *op. cit.*, p. 66.

²⁴ Paul Lacroix, *La chevalerie et ses secrets*, Tiquetonne Editions, Paris, 1990, p. 251.

²⁵ A. Ch. Fox Davies, *A complete guide to heraldry*, Gramercy Books, New York, 1993, p. 13.

²⁶ P. Lacroix, *op. cit.*, p. 251.

verde, sau *Sinople*, amintea crucia ilor de cucerirea cetății Sinope, care probabil le-a dat impresia unei oaze de verdea²⁷. Pentru Islam, culoarea *galben-auriu* însemna în elepciune sau sfat bun, în timp ce *galbenul pal* era simbolul trdrii și al dezamgirii²⁸. În privința negrului heraldic (*sable*), Michel Pastoureau face o trimitere către textele literare și operele de artă aparținând sfârșitului de Ev Mediu, în care conducători musulmani, precum Zengi, Nur-ad-Dîn, Saladin sunt redați purtând scuturi asemănătoare cu cele ale crucia ilor, pe suprafața cărora predomină culoarea neagră, care, dacă până atunci era privită ca o culoare obișnuită, avea să devină la sfârșitul secolului al XIII-lea un semn care prevestea războiul²⁹.

La 13 ianuarie 1188, în cursul celei de-a treia cruciade, aflați la Gisors, în Normandia, Filip August (regele Franței), Henric al II-lea (regele Angliei) și contele de Flandra au hotărât, ca pentru a se putea face recunoștințe pe câmpul de luptă, să își vopsească coifurile în culori diferite³⁰. Prin urmare, culoarea roșie a fost atribuită francezilor, verdele flamanzilor, iar albul a revenit englezilor³¹. Odată adoptate, culorile au fost supuse regulilor stricte ale blazonului european, cum ar fi, de exemplu, stabilirea unei organizări a culorilor din punct de vedere heraldic, sistem care s-a pstrat și astăzi: *culorile nu se puteau suprapune, ele trebuiau separate prin metale*³².

Foarte multe piese reprezentate pe scut amintesc de prezența cavalerilor cruciați pe Pământul Sfânt: *mierlele*, pșăricile toare, care iarna migrează spre ările cu climă caldă, duceau cu gândul la Ierusalim, apoi *besani* de aur, acele monede arabe în schimbul cărora erau răscumprați prizonierii cruciați din mâinile infidelilor, dar și *toiagul* sau *scoica*³³.

Însă, elementul cu cea mai mare încărcătură simbolică arborat în cruciade l-a constituit **semnul crucii**, pe care papa ordonase cavalerilor să îl poarte.

Acesta consta într-o bucată de pânză sau taftă, de culoare roșie, în forma crucii, pe care soldații o coseau pe veșmintele lor, fie în dreptul inimii, fie pe umăr sau între omoplați, pe plrie sau pe mână. Cu timpul, forma și culoarea acestora s-au diversificat, astfel încât fiecare lider se făcea cunoscut prin crucea pe care o purta. Cu toate acestea, cea mai des utilizată a fost crucea latină, de mici dimensiuni, din stofă de culoare roșie, aplicată pe umărul stâng. În secolul al XII-lea era la mod crucea cu brațele în formă de ancoră, iar în secolul al XIII-lea, crucea de Malta³⁴. Se presupune că în urma celor de-a treia și a patra Cruciade, semnul crucii, considerat a fi mult prea provocator, a fost înlocuit cu toiagul și scoica pelerinului. Despre crucea

²⁷ I. Cazan, *Imaginar și simbol...*, p. 66.

²⁸ J. Chevalier, A. Gheerbrant, *op.cit.*, vol. II, p. 84.

²⁹ M. Pastoureau, *Scoica și crucea, emblemele cruciaților*, în *Cruciadele*, Ed. Artemis, București, p. 140.

³⁰ O. Neubecker, *op.cit.*, p. 67.

³¹ *Ibidem*.

³² M. Pastoureau, *O istorie simbolică...*, p. 258.

³³ P. Lacroix, *op.cit.*, p. 251.

³⁴ Michel Pastoureau, *Scoica și crucea...*, în *Cruciadele*, p. 135.

purtat de crucia i, dar i despre scoica pelerinului, Michel Pastoureau ne îndeamn s le privim pur i simplu ca pe ni te semne de recunoa tere f r a c uta s le d m semnifica ii ascunse³⁵. Ele au fost folosite de pelerini înaintea cruciadelor (scoica era simbolul Sf. Iacob, iar pelerinajul la Compostella era foarte popular), îns se presupune c în urma apelului papei Urban al II-lea, crucea a devenit emblema celor porni i în Prima Cruciad , acestora atribuindu-li-se termenul latinesc de “*cruce signati*”³⁶.

Scoica, însemn al pelerinilor, era purtat de ace tia pe glug sau pe p l rie. În antichitate reprezenta simbolul dragostei sau era folosit ca amulet împotriva vr jitoriei (farmecelor) sau bolilor. Iconografia cre tin a scoicii a ap rut odat cu cultul Sf. Iacob, îns nu se tie de ce a ajuns s fie simbolul acestui apostol. Treptat a devenit simbolul oric rui pelerin³⁷. A avut un caracter atât de însemnat, încât papa Alexandru al IV-lea (1254-1261) a hot rât printr-o bul papal , ca acest însemn s fie purtat doar de cei nobili, astfel încât a ajuns s fie o pies heraldic des folosit în armerii³⁸. Ca importan , ea se situeaz înaintea *toiagului* i a *escrepe*-ei (desag purtat în bandulier în care posesorii ineau bani sau pâine), fapt care se datoreaz modei pelerinajului de la Santiago de Compostela i pelerinilor care aduceau cu ei scoici culese de pe plaj , ca m rturie a reu itei ac iunii lor³⁹. Nu au ezitat îns s apar i fal ii pelerini sau fal ii crucia i, care puteau cump ra aceste scoici sau frunzele de palmier de la orice târg din Occident⁴⁰.

Pe lâng emblemele personale, crucia ii au folosit i embleme colective, cu specific militar sau feudal, care indicau apartenen a lor la diferite forma iuni de lupt ⁴¹. Este vorba despre **baniere**, acele fâ ii de postav, de form dreptunghiular , a ezate în vârful hampei i paralele cu aceasta, pe care erau reprezentate armeriile seniorului, în timp ce vasalii acestuia aveau imprimate pe stegule ul de lance culorile heraldice ale seniorului⁴².

O bun parte din piesele heraldice prezente pe stemele vechilor familii, provin din timpul cruciadelor⁴³. Nobilii obi nuiau ca la întoarcerea din cruciade s - i arboreze pe turnul cel mai înalt al castelului în care locuiau, steagul pe care figura stema lor⁴⁴. A fost apoi aplicat pe îmbr c minte i armur , dar în special pe scut. Pentru aceasta s-a apelat la o reprezentare schematic a mobilelor (figurilor ce alc tuiesc o stem) stemei, de exemplu podul ap rat de cavaler a fost redat sub forma

³⁵ *Ibidem*, p. 134.

³⁶ *Ibidem*, p. 135.

³⁷ Xavier Barral y Altet, *Compostelle, Le Grand Chemin*, Paris, 1993, p. 62.

³⁸ H. Clark, *op. cit.*, p. 140.

³⁹ Michel Pastoureau, *Scoica i crucea...*, p. 136.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 137.

⁴¹ *Ibidem*, p. 140.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ M. Sturza-S uce ti, *Heraldica. Tratat tehnic*, Ed. tiin ific , Bucure ti, 1974, p. 13.

⁴⁴ *Ibidem*.

unui arc, turnul cucerit era prezentat sub forma unui crenel, iar fondul ecusonului avea culoarea steagului capturat cu aceea ocazie⁴⁵. Celelalte elemente care alcătuiă vestimentaia cruciaților – coiful cu cimier, lambrechinii, mantia, dar și valtrapurile ce împodobeau caii, au fost introduse în blazon, ca elemente exterioare, care odată devenit ereditare va preciza noblesă și vechimea unei familii⁴⁶.

În fiecare moment din istoria omului, individul a încercat să se evidențieze în grupul social din care făcea parte, utilizând un simbol care îl deosebea de ceilalți membri. Acesta marca identitatea, folosită de toate categoriile sociale, devenise tot mai necesară, în special pe câmpul de luptă. Între secolele XI-XIII, participanții la cruciade, fie că luptau sub stindardul unui senior, caz în care purtau însemnele acestuia, fie că făceau parte din ordinele religioase sau erau simpli pelerini, cu toții au apelat la aceste mijloace de identificare. Ei au fost nevoiți să recurgă la însemne vizuale aparte, pentru a se putea recunoaște în timpul luptelor. Acesta metodă a contribuit la crearea unității și disciplinei în rândul maselor mari de combatanți. Cu timpul, aceste însemne au devenit ereditare, iar imaginile heraldice cu amintiri din cruciade au fost foarte des utilizate, evidențiind vechimea și onoarea unei familii.

Specialistul în heraldică, Arthur Fox Davies este de părere că uniformizarea sistemului heraldic s-a petrecut în timpul cruciadelor, perioadă în care o mare cantitate de figuri, termeni și reguli folosite în cadrul acestei timpuri, erau identice în toate ările Europei Occidentale⁴⁷.

Întregul sistem de semne europene, ajuns acum la scară universală se datorează războiului religios și maritim început în Mediterană în epoca cruciadelor⁴⁸. Bizanțul a reprezentat principalul exportator al emblemelor în Europa Apuseană, unde acestea au fost asimilate rând pe rând de către Anglia, Franța, statul burgund, pentru că zona cea mai însemnată să fie reprezentată de Sicilia, „un adevărat laborator emblematic în inima Mediteranei, unde se întrepătrund sistemele bizantin, normand și musulman”⁴⁹. Apoi, între secolele XVI – XVIII, Spania a fost cea care a asigurat Europei și Lumii Noi funcția de ghid, de îndrumător al blazoanelor, pentru că, din secolul al XIX-lea, acest rol s-a revărsat Angliei, cea care va definitiva acest proces de răspândire a codurilor heraldice europene în întreaga lume⁵⁰.

Prin urmare, fără de a determina apariția timpurie a blazonului, cruciadele clasice, aceste expediții militare de cea mai mare anvergură cunoscute de Evul mediu, au avut o influență majoră în heraldică, contribuind în mod semnificativ la reglementarea sistemului armeriilor.

---

⁴⁵ Fl. Cazan, *Cruciadele*, p. 145.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ A. Ch. Fox Davies, *op. cit.*, p. 17.

⁴⁸ M. Pastoureaux, *O istorie simbolică ...*, p. 295.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 296.

⁵⁰ *Ibidem*.